

УДК 346+351.821 (006.83)

В.В. Корольова
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Д.В. Ример
здобувач ОКР «спеціаліст»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Стандарти – це мова, що об’єднує. Чи так це насправді?

У статті досліджено питання щодо збереження ідентичності вимог міжнародних та європейських стандартів при прийнятті їх як національних стандартів України.

Ключові слова: переклад “методом обкладинки” міжнародних та європейських стандартів.

В.В. Корольова
кандидат юридических наук, доцент,
доцент кафедры государственного-правовых дисциплин,
ВУЗ «Университет экономики и права «КРОК»

Д.В. Ример
соискатель ОКУ «специалист»,
ВУЗ «Университет экономики и права «КРОК»

Стандарты – это язык, который объединяет. Так ли это на самом деле?

В статье исследован вопрос о сохранении идентичности требований международных и европейских стандартов при принятии их как национальных стандартов Украины.

Ключевые слова: перевод «методом обложки» международных и европейских стандартов.

V. Koroliova
PhD in Law, Docent,
Docent of the Department of State and Legal Disciplines,
«KROK» University

D. Rymer
student of the law faculty,
«KROK» University

Standards are a unifying language. Is it really?

The article examines the issue of preserving the identity of the requirements of international and European standards when they are adopted as national standards of Ukraine.

Keywords: translation “cover method” of international and European standards.

Постановка проблеми

У наш час, коли технології розвиваються з неймовірною швидкістю, одночасно зростають вимоги щодо якості продукції та послуг, конкурентна боротьба вимагає зосередитися на все вищих показниках, які мають задовольнити найвибагливіші вимоги замовників, що має бути гарантією успіху. Для розширення ринків збуту продукції та послуг підприємства намагаються вийти на міжнародний ринок, але стикаються з технічними бар'єрами в торгівлі (стандартами та технічними регламентами). Зрозуміло, що подолати вимоги до продукції та послуг більш розвинених країн значно складніше. Через це Уряд України намагається, наскільки це можливо, прискорити зміни у законодавстві нашої держави шляхом його гармонізації з законодавством Європейського Союзу. І як кажуть: «Поспішиш – людей насмішиш». У цій статті торкнемося істотної проблеми, яка безпосередньо зачіпає сутність стандарту, а саме його ідентичність змісту оригіналу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблема гармонізації українських національних стандартів з міжнародними та європейськими розглядалася у багатьох працях, зокрема у таких вчених, як Ю. Адаменко, Б. Гриньова, В. Любинського, Н. Молчанової, О. Герасимчука, Л. Віткіна та інших.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Водночас, не зважаючи на те, що питання гармонізації національних стандартів з міжнародними та європейськими розглядалося як частково, так і опосередковано у наукових працях, актуальність даного дослідження не втрачає своєї новизни. Вважаємо, що проблема ідентичності перекладу потребує більшої уваги, оскільки наявність її як такої суперечить сутності стандартизації.

Формулювання цілей статті

Метою даної статті є висвітлення зна-

чущості для стандартизації ідентичності перекладів стандартів з оригіналом.

Виклад основного матеріалу дослідження

Згідно зі ст. 4 Закону України «Про стандартизацію» метою стандартизації є усунення технічних бар'єрів у торгівлі й запобігання їх виникненню та підтримка розвитку і міжнародної конкурентоспроможності продукції [1]. 5 червня 2014 року одночасно із Законом України «Про стандартизацію» набрало чинності розпорядження Кабінету Міністрів України «Про визначення державного підприємства, яке виконує функції національного органу стандартизації» від 26.02.2014 № 1163-р, відповідно до якого ці функції має здійснювати Українське Агентство зі Стандартизації (далі UAS), що було створене на базі Українського науково-дослідного і навчального центру проблем стандартизації, сертифікації та якості (далі УкрНДНЦ) [3]. Отже, головною діяльністю UAS є:

- організація та координація діяльності щодо розроблення, прийняття, перевірки, перегляду, скасування та відновлення дії національних стандартів;
- прийняття, скасування та відновлення дії національних стандартів;
- підготовка та затвердження програми робіт з національної стандартизації;
- координація діяльності технічних комітетів стандартизації;
- видання національних стандартів;
- формування та ведення національного фонду нормативних документів;
- забезпечення функціонування та розвитку національної системи стандартизації; технічна перевірка проектів стандартів, гармонізація національних стандартів з міжнародними та європейськими, координація діяльності національних технічних комітетів стандартизації (ТК), консультації щодо маркування продукції;
- сертифікація продукції, послуг та систем управління;
- оцінка відповідності продукції технічним регламентам;
- підготовка та підвищення кваліфікації фахівців у сфері стандартизації, серти-

фікації, метрології та систем управління, підготовка наукових кадрів вищої кваліфікації;

– видання наукового фахового журналу «Стандартизація, сертифікація, якість».

Для виконання Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншого боку, й з врахуванням положень Коаліційної угоди (декларації про наміри) Уряду України була затверджена Постановою Верховної Ради України від 11 грудня 2014 року «Програма діяльності Кабінету Міністрів України» (далі «Програма»). І ось нарешті 13 жовтня 2015 року Науково-технічна рада у сфері технічного регулювання при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України (далі МЕРТ) провела засідання в форматі конференції «Стандарти – це мова, що об'єднує». Ключовими питанням було актуалізувати роботу відповідно до заходів з втілення нової політики державного управління згідно з п. 2 «Програми» в частині, яка стосується розроблення заходів щодо:

- прийняття 1500 національних стандартів, гармонізованих із стандартами Європейського Союзу (далі ЄС);

- припинення дії на території України стандартів колишнього СРСР;

- створення повнотекстової електронної бази стандартів (близько 28 000 стандартів) [2].

На засіданні було прийнято рішення розробити та провести заходи стосовно поступового припинення дії на території України стандартів колишнього СРСР та забезпечення прийняття національних стандартів, ідентичних європейським та міжнародним стандартам у сфері оцінки відповідності (сертифікації).

На офіційному сайті МЕРТ пояснюється скасування дії конфліктних національних стандартів, розроблених до 1992 р., а також відмова від подальшого розроблення власних національних стандартів тим, що їх наявність може створювати зайві технічні бар'єри у міжнародній торгівлі

[9]. Станом на грудень 2017 року загальна кількість національних стандартів, гармонізованих з європейськими стандартами, налічує 5646 примірників, а з міжнародними – 6421 [10]. Сьогодні Україна у зв'язку з набуттям членства у Світовій організації торгівлі та будучи підписантом Угоди «Про асоціацію між Україною та Європейським Союзом» має за національні стандарти прийняті відповідні міжнародні та європейські стандарти, у тому числі методом «ідентичного перекладу» на державну мову [4]. Зрозуміло, що одразу виникає питання, який ще може застосовуватися метод? Як не прикро, але у час прискореної інтеграції законодавства України з законодавством Європейського Союзу доволі часто застосовується «метод обкладинки». Тобто, перекладена обкладинка на державну мову разом із текстом стандарту, на мові оригіналу, затверджуються згідно з наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та набувають статусу (державного) національного стандарту.

Наразі в Україні працюють 186 технічних комітетів, які займаються розробкою та погодженням проектів стандартів [10]. Начебто, це немало, але дані звіту, що опубліковані на офіційному сайті Українського Агентства зі Стандартизації «Про діяльність Національного органу стандартизації за 2017 рік» свідчать про надмірну їх завантаженість, адже лише у 2017 році було прийнято 1358 стандартів, гармонізованих з європейськими та міжнародними стандартами [10]. У період з 2014 по 2017 роки Україна скасувала 14475 застарілих стандартів, розроблених до 1992 року [11]. Також слід врахувати те, що через окуповані території Україна втратила частину комітетів зі стандартизації, а для створення нових потрібно чимало часу, оскільки це потребує залучення до їх складу кваліфікованих провідних фахівців з належним досвідом роботи у сфері стандартизації. Також усе це ускладнюється економічною кризою і, як наслідок, недостатнім фінансуванням з боку держави. Але відразу виникають питання, а чи достатньо компе-

тентними та обізнаними є «користувачі», щоб забезпечити достовірний переклад? Знайти ж стороннього перекладача, який би розумівся у сфері стандартизації, ще важче. Якщо той, хто перекладає вимоги, зіткнеться з наявністю двозначного тлумачення, хіба він не обере те з них, яке, на його думку, легше для виконання? Тим, хто працює в сфері науки, не потрібно пояснювати, наскільки є важливим однозначне тлумачення тієї чи тієї вимоги. Кожен з нас стикався хоч раз з тим, що одне й те ж слово у перекладі з англійської мови має принаймні три-чотири значення, а то і більше.

Яскравим прикладом є різні переклади ISO/IEC 17021-1:2015, одним з яких є переклад Національним агентством з акредитації України (далі НААУ) – ЗД-08.10.32 «Оцінка відповідності. Вимоги до органів, що здійснюють аудит і сертифікацію систем менеджменту. – Частина 1: Вимоги» (ISO/IEC 17021-1:2015, IDT). З одного боку, органи з сертифікації систем управління повинні бути вдячні за те, що їх позбавили «мук» щодо здійснення перекладу Державного стандарту України ДСТУ EN ISO/IEC 17021-1:2015, який було прийнято «Методом обкладинки», з другого боку – виникає виправдане питання, наскільки переклад відтворює оригінал? Адже, наприклад, слово «effectively», яке використовується в п. 10.2.6.1 ISO/IEC 17021-1:2015 [62] як критерій оцінки функціонування системи управління якістю можна перекласти як «ефективно» або «результативно». Ефективність (лат. *efficientia*) – співвідношення між досягнутим результатом і використаними ресурсами. Результативність – це рівень досягнення результатів, раніше запланованих [6, с. 12]. Цікаво, але національні стандарти України (ДСТУ EN ISO/IEC 17021-1:2015) і Росії (ГОСТ Р ИСО/МЭК 17021-1-2017), які є ідентичними до вимог ISO/IEC 17021-1:2015, висувають різні вимоги до системи управління якістю – Україна щодо ефективності (згідно з перекладом НААУ [8]), Росія щодо резуль-

тативності. Хотілося б з цього приводу почути «незалежну» думку Міжнародної організації із стандартизації (далі ISO). Хоча у вступі до ЗД-08.10.32 зазначено, що цей документ опрацьовано спільно з Технічним комітетом з акредитації та рекомендований для використання органами з оцінки відповідності персоналом з акредитації, працівниками НААУ, іншими зацікавленими сторонами. Але є також і застереження щодо того, що цей документ є неофіційним перекладом та носить інформаційний характер, при цьому рекомендується використовувати стандарт ISO/IEC 17021-1:2015 англійською мовою. Тобто, як я розумію з цих слів, будучи компетентним у питаннях щодо акредитації, НААУ все ж таки зазначає те, що не несе відповідальності за можливі неточності у перекладі. Що ж тоді вимагати від органів з оцінки відповідності систем управління, якщо Національний орган з акредитації не впевнений у власному перекладі ISO/IEC 17021-1:2015.

Висновки

Оскільки гармонізація будь-якого державного стандарту України має на меті приведення його змісту у відповідність до міжнародних або європейських стандартів за рахунок ідентичного перекладу його вимог з метою забезпечення взаємозамінності продукції або послуг, однозначного взаєморозуміння результатів випробувань та/або вимог до систем управління якістю, а також всієї інформації, яка міститься в цьому стандарті, національні органи зі стандартизації повинні робити все від них залежне, щоб переклад відповідав на 100% оригіналу. Перш ніж приймати стандарти «методом обкладинки», слід врахувати потенційні ризики. Тобто необхідно оцінити ймовірність настання ризиків та зважити обсяги можливої шкоди внаслідок їх настання. А потім вже, на основі одержаних результатів, зваживши всі «за» і «проти», прийняти об'єктивне рішення.

Література

1. Закон України «Про стандартизацію» від 05.06.2014 // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 31. – Ст. 1058.
2. Постанова Верховної Ради України «Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України» від 11.12.2014 № 26-VIII // Офіційний вісник України. – 2014 р. – № 102. – Стор. 7. – Ст. 3005.
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про визначення державного підприємства, яке виконує функції національного органу стандартизації» від 26.02.2014 № 1163-р // Офіційний вісник України. – 2014 р. – № 97. – Стор. 160. – Ст. 2815.
4. Рішення засідання Науково-технічної ради у сфері технічного регулювання при Мінекономрозвитку України в форматі конференції «Стандарти – це мова, що об'єднує» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e750b21f-5d10-4d07-be8a-d7f1ad9c043e&tag=NaukovotekhnichnaRadaUSferiTekhnichnogoReguliuвання>.
5. Адаменко Ю. Гармонізація українських національних стандартів з нормування точності геометрії виробів із міжнародними / Ю. Адаменко, О. Герасимчук, О. Плівак // Вісник ЖДТУ. – 2015. – № 4 – С. 23-28.
6. Актуальні питання розвитку агробізнесу в Україні: матеріали I Всеукр. студ. наук.-практ. інтернет-конф. 29.04.2014 р. / відп. за вип. М. М. Коцупатрий, О. О. Єранкін, В. Ф. Мервенецька. – К. : КНЕУ, 2014. – 360 с.
7. Гриньов Б. Щодо питання застосування «Методу обкладинки» у національній стандартизації / Б. Гриньов, В. Любинський, Н. Молчанова, Л. Ламааши // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2013. – № 4 – С. 12-14.
8. ЗД-08.10.32. Оцінка відповідності. Вимоги до органів, які проводять аудит і сертифікацію систем менеджменту. Частина 1 : Вимоги : затверджено і введено в дію наказом Національного агентства з акредитації України № 205-Я від 01.02.2016 р. – К. : НААУ, 2016. – 50 с.
9. Припинення дії на території України стандартів колишнього СРСР (ГОСТ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=438f7e67-bfcb-4ddd-99e2-66bf0fcc55e5&title=припинення>.
10. Про діяльність Національного органу стандартизації за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uas.org.ua/wp-content/uploads/2018/02/Zvit-na-KR-NOS.pdf>.
11. Тези виступу директора департаменту технічного регулювання Мінекономрозвитку Віткіна Л. М. на засіданні науково-технічної ради у сфері технічного регулювання при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=3037ea27-71de-44a8-8f23-0f21decad786>.